

LAYMAN'S REPORT

LIFE03NAT/SLO/000077

Vzpostavitev dolgoročnega varstva kosca *Crex crex* v Sloveniji

Establishing Long-Term Protection of *Crex Crex* in Slovenia

Kazalo vsebine

Vsebina projekta
Postavljeni cilji
Projektna območja
Aktivnosti in dosežki projekta
Družbeno-ekonomski vidik
Prepoznavnost območij Natura 2000
Nadaljevanje projekta
Sporočilnost projekta

Kaj je bila vsebina projekta?

Ptice so od nekdaj stalne spremljevalke človeka in njegove dejavnosti v prostoru. Še posebej ptice kmetijske kulturne krajine, ki so v Sloveniji vezane na tradicionalno rabo prostora in oblikovano mozaično kmetijsko kulturno krajino. Prav posebno mesto v tem pogledu predstavljajo vlažni ekstenzivni travniki, v katerih prebiva globalno ogrožena vrsta ptice – kosec.

Projekt je bil zastavljen z namenom pripraviti in vzpostaviti naravovarstvena orodja za dolgoročno uspešno varstvo kosca *Crex crex* v Sloveniji in pospešitev procesa izvajanja določil Direktive o pticah v slovenski zakonodaji. Upravljanje prvovrstnih ekstenzivnih travnikov in druge podporne projektne aktivnosti na projektnih območjih so bile usmerjene v omejevanje predhodno ugotovljenih groženj, in sicer opuščanja obdelave kmetijskih zemljišč, intenzifikacije kmetijstva, neučinkovitega varstva vrst in ključnih območij na državni ravni, nenaklonjenosti kmetijske politike ekstenzivni kmetijski rabi in nizke splošne ozaveščenosti javnosti in deležnikov na projektnih območjih.

Dolgoročna vzpostavitev varstva kosca v Sloveniji se je s projektnimi aktivnostmi šele začela, vendar so bile pripravljene zadostne strokovne podlage in orodja, kot tudi vzpostavljeni komunikacijski kanali, ki bodo v prihodnje omogočili uspešno varstvo na nacionalni ravni.

Katere cilje smo si postavili?

Kosec - ptica in z njim v povezavi kosec - upravljalec sta simbol tisočletnega sožitja človeka in narave. Na podlagi tega dejstva smo si postavili osnovni cilj, da bi kosec postal simbol bodočega

Contents

Project Content
Project Objectives
Project Areas
Project Actions and Results
Socio-economic Aspects
Recognizability of Natura 2000 Sites
Project Follow-up
Project Message

What was the content of the project?

Birds have always been known and appreciated as faithful companions of man and his activities in the environment. In this respect, special focus is placed on farmland birds, in Slovenia closely connected with the traditional use of land that has shaped its typical, mosaic-like agricultural landscape. A special type of this landscape is extensive wet meadows, which are also the habitat of a globally threatened species – Corncrake (*Crex crex*). The main objective of the project was to develop and employ conservation tools for efficient long-term protection of Corncrake in Slovenia and to speed up implementation of the provisions of the EU Birds Directive in Slovenia's legislation. Management of valuable, extensively cultivated meadows and other supporting activities carried out in project areas were conducted with a view to containing the identified threats, namely abandonment of agricultural use, intensification of agriculture, ineffective protection of species and key areas

on the national level, unfavourable attitude of agricultural policy towards low-input farming and low awareness of the public and the stakeholders in project areas. Although the execution of project actions only marks the beginning of long-term protection of Corncrake, sufficient expert groundwork and conservation tools have been prepared and communications channels have been opened that will enable implementation of efficient protection of the species at national level.

What project objectives were set?

In Slovene, the common name for Corncrake (kosec) is the same as the word denoting a person who mowes (kosec = mower). Throughout the project, Corncrake has become a symbol of the thousand-year harmony of man and nature. Based on this fact, the primary

sožitja med vedno hitrejšim razvojem in ohranjanjem visoke stopnje biotske pestrosti na tistih območjih Natura 2000 v Sloveniji, ki so pomembna z vidika ohranjanja vlažnih ekstenzivnih travnikov.

Glavno orodje za doseg tega cilja in za vzpostavitev dolgoročnega varstva kosca v Sloveniji je bila priprava prvega nacionalnega vrstnega akcijskega načrta za kosca 2005 – 2015 (v nadaljevanju VAN). V dokumentu je povzeto vse dosedanje znanje o koscu ter podkrepljeno z znanji, pridobljenimi v času izvajanja projekta.

Poleg osnovnega cilja smo si zadali tudi naslednje cilje:

- Raziskati in razširiti znanje o ekologiji kosca ter izvesti vseslovenski popis.
- Pridobiti podrobna znanja in izkušnje o ustreznih načinih upravljanja vlažnih ekstenzivnih travnikov na pticam prijazen način. Na testnem območju na Ljubljanskem barju smo zato preizkusili različne kmetijske tehnike in izvedli poskuse s kmetijsko mehanizacijo, pridobljeno v okviru projekta.
- Na koscu prijazen način na treh projektnih območjih aktivno upravljati vsaj 180 hektarjev vlažnih ekstenzivnih travnikov; na Cerkniškem jezeru s pomočjo partnerja Občine Cerknica - Notranjskega regijskega parka.
- Sodelovati s kmeti, kmetijskimi svetovalci in lastniki zemljišč v procesu izobraževanja o pticam prijaznem načinu kmetovanja in o pripravi smernic za usmerjanje naklonjenosti kmetijske politike do ekstenzivnega naravovarstvenega kmetovanja.
- Vzpostaviti manjše poskusno posestvo oziroma naravni rezervata na ožjem območju Ljubljanskega barja z odkupom 10,0 ha in zakupom 41,1 ha vlažnih ekstenzivnih travnikov ter za obiskovalce vzpostaviti infrastrukturo z interpretativnim materiali.
- Dvigniti zavest lokalnega prebivalstva, lokalnih odločevalcev, odgovornih državnih institucij in splošne javnosti o pomenu varstva ogroženih ptic, pomenu evropskega ekološkega omrežja Natura 2000 in pticam prijaznega upravljanja kmetijskih zemljišč.
- Posredovati sporočilo o pomenu varstva kosca in njegovega življenjskega prostora – vlažnih ekstenzivnih travnikov splošni javnosti s poudarkom na mladini.

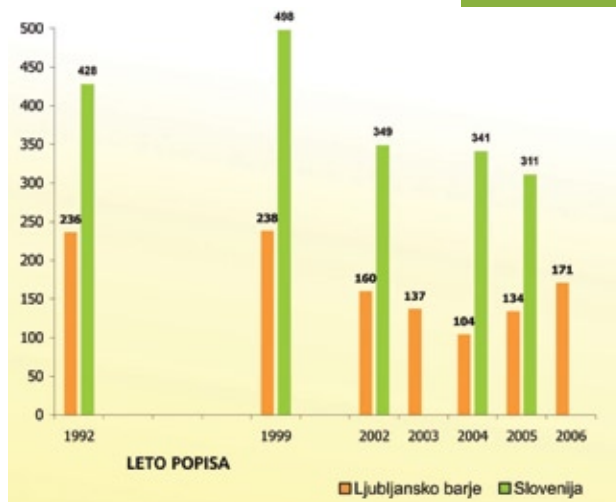
objective of the project was to promote Corncrake as the symbol of future harmony between the rapid development and preservation of a high level of biodiversity in Natura 2000 sites in Slovenia, which are important for conservation of low-input wet meadows. The primary tool for achieving the project objective and establishing long-term protection of Corncrake in Slovenia was preparation of the first national Species Plan for Corncrake 2005 – 2015 (hereinafter SAP). The document summarizes all the acquired knowledge and findings obtained during the life of the project.

In addition to its primary objective, the project pursued the following goals:

- to explore and expand the knowledge on Corncrake ecology and conduct a national species survey
- to gain detailed knowledge and experience on the appropriate bird-friendly management practices concerning extensive wet meadows to test, in a pilot area on Ljubljansko Barje, various farming techniques and the agricultural mechanization acquired in the course of the project.
- to apply, in three project areas, Corncrake friendly management practices on a minimum of 180 ha of extensive wet meadows; in the area of Lake Cerknica, the activity will be carried out with the help of the project partner, Municipality of Cerknica – Notranjska Regional Park.
- to work with farmers, agricultural advisors and land owners on raising the awareness on bird-friendly farming and on the preparation of

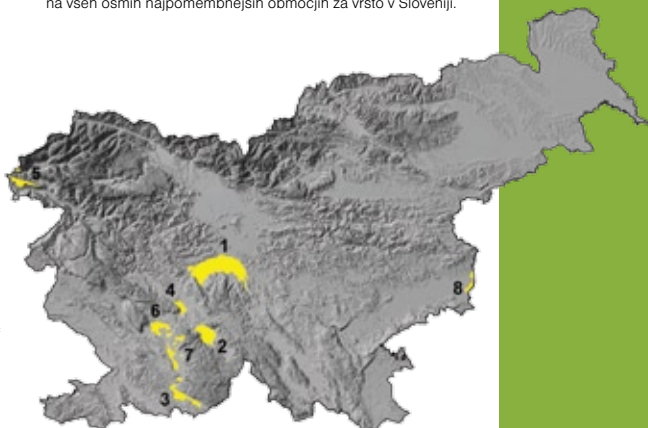
guidelines for shifting the focus of agricultural policy towards low-input organic farming

- to establish a small-size pilot farm or a nature reserve in the narrow area of Ljubljansko Barje through purchase of 10.0 ha and lease of 41.1 ha of extensive wet meadows, and to establish visitor facilities with interpretation materials
- to raise the awareness of the local inhabitants, local decision-makers, competent state authorities and the general public on the importance of protecting threatened bird species, on the importance of the European ecological network Natura 2000 and on bird-friendly farmland management
- to spread the message of the importance of protecting Corncrake and its habitats – extensive wet meadows – to the general public, in particular the young.

Število koscev (*Crex crex*) na Ljubljanskem barju, prešteti v vseh do leta 2006 opravljenih popisih na tem območju, in število koscev na vseh osmih najpomembnejših območjih za vrsto v Sloveniji.

Območja Natura 2000 v Sloveniji, kjer je koscec kvalifikacijska vrsta.
 1 - Ljubljansko Barje / 2 - Cerkniško jezero /
 3 - Reka - dolina / 4 - Planinsko polje /
 5 - Breginjski stol - Planja / 6 - Nanošča /
 7 - Snežnik - Pivka / 8 - Kozjansko - Dobrava - Jovski

Na katerih pomembnih območjih Natura 2000 se je projekt izvajal?

Izbrali smo tri območja za varstvo kosca, te prvovrstne indikatorske in globalno pomembne vrste vlažnih ekstenzivnih travnikov, s statusom Mednarodno pomembnega območja za ptice (IBA): Ljubljansko barje, Cerknjsko jezero in porečje Nanošćice. Območja smo izbrali z namenom, da pripravimo smernice za ohranitev vseh varstveno pomembnih vrst ptic vlažnih ekstenzivnih travnikov na območjih Natura 2000 v Sloveniji in tudi širše. Vsako območje je k vsebini projekta prispevalo s svojimi specifičnimi naravnimi značilnostmi, kot tudi z vidika upravljanja in doseganja ciljev projekta.

1 - Ljubljansko barje
»Ohranimo bogastvo barjanskih travnikov«

2 - Cerknjsko jezero
»Pomembno gnezdišče močvirskih ptic«

3 - Porečje Nanošćice
»Domovanje travniških vrst ptic«

1

2

3

In what Natura 2000 sites was the project implemented?

With a view to ensuring protection of Corncrake as an important indicator species and a globally important bird species inhabiting extensive wet meadows, three sites were selected and designated as Important Bird Areas (IBAs): Ljubljansko Barje, Lake Cerknica and the Nanošćica river basin. These areas were used as the basis for developing conservation guidelines for all conservation-important bird species inhabiting extensive wet meadows in Natura 2000 sites and in the wide environment. Each of these areas has contributed to the content of the project with its specific features and in terms of management and achievement of project objectives.

1- Ljubljansko Barje
»Preserving the richness of marsh meadows«

2 - Lake Cerknica
»Important nesting site for wetland bird species«

3 - Nanošćica Basin
»Home of grassland birds«

What was achieved during the project?

The key to successful implementation of the project was newly acquired specialist knowledge, which was enriched with field experience on direct management of extensive wet meadows in three project areas, obtained in cooperation with the local farmers.

Kaj smo dosegli v okviru projekta?

Ključ do uspešnega projekta je bilo pridobljeno strokovno znanje, dopolnjeno s terenskimi izkušnjami z neposrednim upravljanjem vlažnih ekstenzivnih travnikov na treh projektnih območjih v sodelovanju z lokalnimi kmeti.

Pridobitev kmetijskih zemljišč v zakup in lastništvo se je izkazala kot učinkovito naravovarstveno orodje za doseg ciljev varstva kosca. Na območju občine Cerknice je Notranjski regijski park izvedel pilotno odkupovanje zemljišč za naravovarstvene namene. Dobra in učinkovita komunikacija na vseh ravneh je podprla osnovno sporočilo projekta in prispevala k boljši prepoznavnosti kosca kot tudi

Acquisition of farmland through purchase or lease was an effective conservation tool for ensuring long-term protection of Corncrake. In the Municipality of Cerknica, the Notranjska Regional Park executed a trial purchase of land for nature conservation purposes. Positive and efficient communication on all levels promoted the core message of the project and contributed to better recognizability of Corncrake and its habitats in Natura 2000 sites.

A. Scientific basis and technical documentation regarding the Nature Reserve on Ljubljansko Barje

• Elaboration of the National Corncrake Action Plan 2005 – 2015

njegovega življenjskega okolja na območjih Natura 2000.

A. Strokovna izhodišča in tehnična dokumentacija za naravni rezervat na Ljubljanskem barju

- Priprava nacionalnega Vrstnega akcijskega načrta za kosca 2005 – 2015
- Izdelava upravljalških smernice za kvalifikacijske vrste na treh projektnih območjih Natura 2000
- Vključitev strokovnih podlag v Operativni program upravljanja območij Natura 2000 za Slovenijo in v načrt upravljanja Krajinskega parka Ljubljansko barje (v nastajanju)
- Izvedba ekoloških raziskav za pomembne živalske in rastlinske vrste na območju naravnega rezervata Iški morost na Ljubljanskem barju
- Izdelava načrta upravljanja za naravni rezervat Iški morost na Ljubljanskem barju s potrebno tehnično dokumentacijo za vzpostavitev infrastrukture za obiskovalce

B. Pridobitev kmetijskih zemljišč v upravljanje

- DOPPS je na Ljubljanskem barju na območju naravnega rezervata Iški morost pridobil kmetijska zemljišča v skupnem obsegu 51,9 hektarjev (44,2 hektarjev v zakupu in 7,7 hektarjev zemljišč v lasti).
- Na Cerkniškem jezeru je občina Cerknica – Notranjski regijski park uspela odkupiti skupno 133,3 ha v osrednjem območju vlažnih ekstenzivnih travnikov.
- V porečju Nanoščice je bila za obdobje 2005 in 2006 sklenjeno pogodbeno varstvo za upravljanje 25,0 ha prvovrstnih vlažnih travnikov.
- Za vsa v okviru projekta odkupljena zemljišča so bile urejene odkupne pogodbe z zapisano trajno namembnostjo zemljišč naravovarstvenim ciljem.
- Izdelana je bila idejna zasnova za naravni rezervat z učno potjo in opazovalnico na projektnem območju porečja Nanoščice.

Naravni rezervat Iški morost

- Development of management guidelines for the qualification species in three Natura 2000 project areas
- Integration of scientific bases into the Operational Management Plan for Natura 2000 sites in Slovenia and into the Management Plan of Ljubljansko Barje Landscape Park (under formation)
- Execution of ecological research into relevant plant and animal species in the Iški Morost Nature Reserve in the area of Ljubljansko Barje.
- Elaboration of the Management Plan for Iški Morost Nature Reserve on Ljubljansko Barje including all the technical documentation needed to build visitor facilities.

B. Acquisition of farmland for management

- On Ljubljansko Barje, in the area of the Iški Morost Nature Reserve, DOPPS – BirdLife Slovenia acquired a total of 51.9 ha of agricultural area (44.2 ha leased and 7.7 ha purchased).
- In Lake Cerknica, the Municipality of Cerknica – Notranjska Regional Park managed to purchase a total of 133.3 ha in the central area of extensive wet meadows.
- In the Nanoščica Basin a contract was signed for the years 2005 and 2006 concerning management for protection of 25.0 ha of highest quality wet meadows.
- For all land purchased within the scope of the project, contracts were signed specifying permanent use of the land for nature conservation goals.
- A concept of the nature reserve with a nature trail and an observatory in the Nanoščica Basin project area was introduced.

C. Active management of Corncrake meadows in project areas

- On Ljubljansko Barje, 8.0 ha of meadows were reclaimed from overgrown land; observations were carried out and attempts were made to take up several other measures for fast renaturation of these meadows.
- In 2006, 80 ha of wet meadows in the area of Lake Cerknica were mowed.
- A trial mowing was carried out, and various mowing techniques were compared.
- Active land management was conducted in line with management guidelines applicable to project areas.
- In the area of the Iški Morost Nature Reserve, an observatory (with a surface area of 35 m²) was built of natural materials only. The observatory is located at one end of the »Corncrake Nature Trail«, and an unsurfaced footpath measuring a total of 1,300 metres was arranged in the wide area of the reserve.

C. Aktivno upravljanje koščevih travnikov na projektnih območjih

- Na Ljubljanskem barju je bilo iz zaraščenih površin ponovno vzpostavljenih približno 8,0 ha travnikov ter ob tem izvedena opazovanja in poskusi različnih ukrepov za njihovo čimprejšnjo obnovo oz. renaturacijo.
- V letu 2006 je bilo pokošenih 80 ha vlažnih travnikov na Cerknškem jezeru.
- Izveden je bil kosni poskus s primerjavo različnih tehnik košnje travnikov.
- Izvajalo se je aktivno upravljanje zemljišč v skladu z upravljalskimi smernicami na projektnih območjih.
- Na območju naravnega rezervata Iški morost na Ljubljanskem barju je bila postavljena 35 m² velika opazovalnica iz naravnih materialov. Do nje vodi utrjena »koščevo učna pot« ob strugi reke Iške, urejena pa je tudi daljša neutrjena sprehajalna pot na širšem območju v skupni dolžini 1.300 metrov. Na rezervatu so bile postavljene informacijske, usmerjevalne in interpretativne table.

D. Nakup in vzdrževanje lastne kmetijske mehanizacije za upravljanje s travniki

V okviru projekta je bila pridobljena, aktivno uporabljena in vzdrževana vsa potrebna kmetijska mehanizacija za upravljanje vlažnih ekstenzivnih travnikov na projektnih območjih, s poudarkom na območju naravnega rezervata Iški morost na Ljubljanskem barju.

E. Informiranje, izobraževanje in promocija projekta

- Spodbujanje in promocija politik na nacionalni in lokalni ravni v korist kosca in spodbujanje maksimalne zaščite ključnih območij
- Osnovanje novega kmetijsko-okoljskega ukrepa VTR - ohranjanje habitatov ptic vlažnih ekstenzivnih travnikov na območjih Natura 2000 - v okviru Programa razvoja podeželja za Slovenijo 2007 – 2013
- Izdelava strokovnih podlag za določitev slovenskega Indeksa ptic kmetijske krajine in njegovo spremljanje (Farmland Bird Index)

Information, orientation and interpretation boards were erected in the area of the reserve.

D. Purchase and maintenance of own agricultural mechanization for meadow management

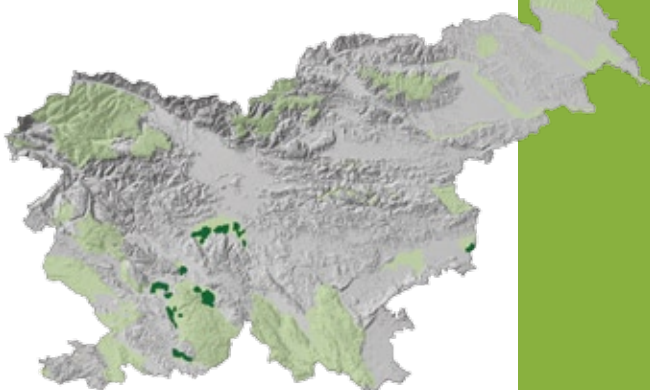
In the scope of the project, all the needed agricultural mechanization for managing wet meadows in project areas was purchased, utilized and properly maintained, with most of the activities

carried out in the Iški Morost Nature Reserve.

E. Information, education and promotion of the project

- Promotion of national- and local-level policies in favour of Corncrake and support to maximum protection to be implemented in key areas
- Formation of a new agri-environmental measure – conservation of bird habitats of wet extensive meadows in Natura 2000 sites – in the framework of the Rural Development Programme for Slovenia 2007 – 2013.
- Preparation of the scientific basis for determination and monitoring of Slovenia's Farmland Bird Index.
- Incorporation of the Iški Morost Nature Reserve into the spatial plan of the Municipality of Ig and preparation of a draft municipal ordinance on protecting the area in accordance with the national legislation.
- Creation of an integral development project in the framework of Rural Development Programme for Ljubljansko Barje in the municipalities of Vrhnika and Brezovica.
- Follow-up of project actions in the area of Cerknško jezero as part of the LIFE project LIFE06NAT/SLO/000069 »Intermittent Cerknica Lake«
- Lectures and training for farmers, organised in cooperation with the Chamber of Agriculture and Forestry of Slovenia as part of lectures for farmers organized within Slovenia's agri-environmental scheme and an increase in the number of beneficiaries of the measure "Conservation of special grassland habitats"
- Joint promotion of management guidelines for bird species of wet grasslands and organic farming in Natura 2000 sites, undertaken in cooperation with the Association of Organic Farmers of Slovenia in the framework of the Coalition for Sustainable Development
- Counselling, training and information for farmers, land owners, agricultural advisors and representatives of local communities in project areas
- Project and species promotion on the national level including 17 lectures, 7 expert

- Umestitev območja naravnega rezervata Iški morost v prostorski red občine Ig in priprava predloga občinskega odloka o zavarovanju območja v skladu z državno zakonodajo
- Izdelava celovitega razvojnega projekta v okviru Razvojnega programa podeželja na Ljubljanskem barju v občinah Vrhnika in Brezovica
- Nadaljevanje projektnih aktivnosti na območju Cerkniškega jezera v okviru novega LIFE projekta LIFE06NAT/SLO/000069 »Presihajoče Cerkniško jezero«
- Izvedba predavanj in izobraževanj za kmete s Kmetijsko gozdarsko zbornico Slovenije v okviru obveznih predavanj za kmete znotraj Slovenskega kmetijske – okoljskega programa in povečanje števila upravičencev za ukrep HAB – ohranjanje posebnih traviščnih habitatov
- Skupna promocija upravljalnih smernic za ptice vlažnih travnikov in ekološkega kmetijstva na območjih Natura 2000 v okviru Koalicije za trajnostni razvoj z Zvezo združenj ekoloških kmetov Slovenije
- Svetovanje, izobraževanje in informiranje kmetov, lastnikov zemljišč, kmetijskih svetovalcev in predstavnikov lokalnih skupnosti na projektnih območjih
- Promocija vrst in projekta na državni ravni v okviru 17 izpeljanih predavanj, 7 strokovnih ekskurzij na koščevo območja, 26 objav v nacionalnih medijih in 25 objav v reviji Svet ptic
- Promocija vrst in projekta na lokalni ravni preko izvedenih 9 predavanj in 4 nočnih ekskurzij spoznavanja kosca, 25 predavanj in 5 naravoslovnih dni za osnovnošolske otroke na projektnih območjih, 5 predavanj ob izidu pobarvanke o koscu ter 22 objav dogodkov v reviji Svet ptic
- Izvedba treh strokovnih delavnic s partnerjem Mestno občino Ljubljana na temo razvoja podeželja (Ljubljana, 2004), upravljanja naravnih

Osrednja območja vlažnih ekstenzivnih travnikov v Sloveniji - upravičena območja do kmetijsko okoljskega plačila VTR.

excursions to Corncrake sites, 26 publications in national media and 25 publications in the Svet ptic magazine (World of Birds)

- Project and species promotion on the local level involving 9 lectures, 4 night excursions aimed at learning about the species, 25 lectures and 5 science days for primary school children held in project areas, 5 lectures accompanying the publication of a Corncrake colouring book and 22 event announcements in the Svet ptic magazine (World of Birds)
- In cooperation with the project partner Municipality of Ljubljana, three professional workshops were organised on the following topics: rural development (Ljubljana, 2004), nature reserve management in foreign countries (Italy, 2005) and interpretation of nature conservation resources (Ljubljansko Barje, 2006).
- Promotional and educational publications (colouring book »Corncrake and Friends«, information poster for farmers »Meadows, Mowing, and Corncrake«, guide to the Corncrake education trail and a brochure »Corncrake – Guardian of Wet Meadows«)
- Launch of project website www.life-kosec.org
- Setting-up of six information boards at three project sites upon the beginning of the project

F. Project coordination and the national Corncrake survey

Project actions were carried out by the expert team of DOPPS - BirdLife Slovenia in cooperation with both project partners. During the project, a national Corncrake survey was conducted with an aim to develop a network of field surveyors who will provide regular, quality and full coverage of Slovenia's most important Corncrake sites, to ensure annual Corncrake counts at eight most important species' breeding areas, and to carry out in 5-year intervals a national survey which will cover not only the most important Corncrake sites but also all potential Corncrake breeding areas in Slovenia.

In 2004 – 2006 counts, the number of signing males counted in most important Corncrake sites in Slovenia was lower than in the surveys conducted in the 1990s and in 2002. Although population count figures are partly incomplete, we can say with great certainty that the decline in Corncrake numbers in Slovenia continued after 2002. In the period 2004 – 2006 Corncrake population declined noticeably

rezervatov v tujini (Italija, 2005) in interpretacije naravovarstvenih vsebin (Ljubljansko barje, 2006)

- Izdaja promocijskih in izobraževalnih publikacij (pobarvanka »Kosec in prijatelji«, informativni plakat za kmete »Travniki, košnja in kosci«, vodnik po koščevi učni poti in brošura o koscu »Kosec – varuh vlažnih ekstenzivnih travnikov«)
- Vzpostavljena spletna stran projekta www.life-kosec.org
- Postavitev šestih informacijski tabel na treh projektnih območjih ob začetku projekta

SPA	1992	1999	2002	2003	2004	2005	2006
Ljubljansko barje	236	238	160	137	104	134	171
Cerkniško jezero	101	54	74	ni podatka	61	47	22
Reka - dolina	30	61	ni podatka	ni podatka	13	ni podatka	25
Planinsko polje	29	31	26	ni podatka	23	20	ni podatka
Breginjski Stol-Planja	14	41	44	ni podatka	88	60	34
Nanošnica - porečje	12	30	17	28	22	22	20
Snežnik-Pivka	ni podatka	16	14	ni podatka	10	7	ni podatka
Kozjansko-Dobrava-Jovski	6	27	14	ni podatka	20	21	36
Skupaj	428	498	349	-	341	311	308
% vseh koscev	83,9	83,0	-	-	85,3	-	-
SLOVENIJA	510	600	-	-	400	-	-

Število prešteti pojoči samci kosca (*Crex crex*) v vseh dosedanjih popisih na osmih najpomembnejših območjih v Sloveniji.

against the 1990s data, which had a marked effect on the negative bird population trends in the country. The population minimum of 2004 was followed by a slight increase in Corncrake numbers recorded in 2005 and 2006 in the Ljubljansko Barje area, but the rise was not sufficient to indicate population recovery. In the last two project years, Corncrake numbers have stayed 30-50% below the data for 1992-1993 and 1999, although in 2006 the population reached the 2002 level.

What was the socio-economic context of the project?

Most project actions were oriented towards coordinating the nature conservation and agricultural aspects of farmland management, more precisely, management of wet meadows in Natura 2000 sites. In economic terms, land managers consider these meadows the least attractive type of agricultural area. As a result of key changes to the CAP (Common Agricultural Policy) and at least strategic support provided for farmers as rural area managers and not merely manufacturers supplying the market, even low-productivity areas can become an important element of the concept of overall rural development. Low-input agricultural areas in conservation-important Natura 2000 sites are of even greater importance as they provide favourable conditions for the existence of certain globally threatened birds and other plant and animal species.

Opinions of various interest groups were taken into consideration in developing guidelines for long-term protection of Corncrake. The scientific basis prepared focused largely on providing arguments in favour of nature conservation conditions in agricultural area and inter-sectoral harmonisation in developing an appropriate agri-environmental policy. Attempts to coordinate the interests of nature conservation and agricultural protection are often hindered by the issue of additional costs and loss of income incurred by holders of farming activity. With a view to resolving the issue, a new agri-environmental measure was prepared in cooperation with the Ministry of Agriculture, Forestry and Food and the Ministry of the Environment and Spatial Planning, in the framework of Rural Development Programme 2007 – 2013. In medium-term, this measure established a tool that will provide farmers in central Corncrake Natura 2000 sites with a certain incentive.

F. Koordinacija projekta in vseslovenski popis kosca

Projektne aktivnosti je izvedla strokovna skupina Društva za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije DOPPS, v sodelovanju z obema projektnima partnerjema. V obdobju trajanja projekta je bil izveden vseslovenski popis kosca s ciljem oblikovati mrežo terenskih popisovalcev, ki bodo redno, kvalitetno in v celoti pokrivali vsa najpomembnejša območja kosca v Sloveniji; zagotoviti vsakoletno štetje koscev na osmih najpomembnejših območjih za vrsto v Sloveniji ter vsakih 5 let izvesti nacionalni popis kosca, ki poleg najpomembnejših območij zajema tudi vse druge potencialne lokalitete za vrsto v Sloveniji.

V štetjih v letih 2004 - 2006 je bilo na najpomembnejših območjih za kosca v Sloveniji vselej registriranih manj pojočih samcev kot ob predhodnih popisih v 90-ih letih in začetku tega desetletja. Kljub deloma nepopolnim štetjem lahko z dokaj veliko gotovostjo trdimo, da se je nacionalna populacija kosca zmanjševala še po letu 2002. V obdobju 2004 - 2006 je bilo najbolj opazno manjše število koscev na Ljubljanskem barju v primerjavi s popisi v 90-ih letih, kar je imelo tudi največji vpliv na negativen trend celotne nacionalne populacije. Kljub temu, da smo po absolutnem minimumu leta 2004 v letih 2005 in 2006 na Barju ponovno prešteli nekoliko več koscev, še ne moremo govoriti o kakršnemkoli okrevanju populacije. Številčnost v zadnjih dveh letih je bila še vedno za približno 30 – 50 odstotkov pod nivojem iz let 1992 - 1993 in 1999, je pa leta 2006 že dosegla tistega iz 2002.

Kako je projekt zaživel z družbenoekonomskega vidika?

Večina projektnih aktivnosti je bila usmerjenih v usklajevanje naravovarstvenega in kmetijskega vidika upravljanja s kmetijskimi zemljišči, natančneje vlažnih ekstenzivnih travnikov na območjih Natura 2000. Torej tistih, ki so za upravljalca zemljišč z ekonomskega vidika najmanj zanimivi. Ob upoštevanju ključnih sprememb v reformi Skupne kmetijske politike in vsaj strateški podpori kmetu kot upravljalcu podeželja in ne zgolj proizvodnemu subjektu za trg postanejo tudi manj proizvodna kmetijska zemljišča pomemben element v konceptu razvoja podeželja. Še toliko večjega pomena so ekstenzivna kmetijska zemljišča na naravovarstveno pomembnih območjih Natura 2000, kjer zagotavljajo ugodne življenjske pogoje za nekatere globalno ogrožene

vrste ptic ter drugih živalskih in rastlinskih vrst.

Pri pripravi smernic za dolgoročno varovanje kosca so bila upoštevana mnenja različnih interesnih skupin. Večina strokovnih podlag je bila namenjena argumentiranju naravovarstvenih pogojev na kmetijskih površinah ter med-sektorskemu usklajevanju pri oblikovanju primerne kmetijsko-okoljske politike. Pri usklajevanju naravovarstvenih in kmetijsko proizvodnih interesov nastaja problem dodatnih stroškov in izgube prihodka pri nosilcih kmetijske dejavnosti. V reševanje omenjenega je bil v projektu v sodelovanju z Ministrstvom za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano in Ministrstvom za okolje in prostor pripravljen nov kmetijsko-okoljski ukrep v okviru Programa razvoja podeželja 2007 – 2013. S tem je bilo vsaj srednjeročno vzpostavljeno orodje, ki kmetom na osrednjih območjih Natura 2000 za kosca v Sloveniji zagotavlja določeno stimulacijo.

Projektne vsebine so bile učinkovito predstavljene na ravni lokalnih skupnosti, ki so neposredno povezane z vlažnimi ekstenzivnimi travniki na projektnih območjih. Z osebniimi formalnimi in neformalnimi stiki je bil vzpostavljen učinkovit komunikacijski odnos. Društvo je na ta način pridobilo na zaupanju in preko vključevanja lokalnih kmetov na projektnih območjih pridobilo njihovo podporo pri prizadevanjih za vzpostavitev dolgoročnega varstva kosca. Kosec je s svojo dvojno vlogo (kosec – ogrožena vrsta ptice ali kmet) postal simbol možnega usklajevanja kmetijskih in naravovarstvenih interesov. Varovanje kosca kot globalno ogrožene vrste ptice je torej postala javna funkcija, ki varuhu njegovega habitata lahko zagotavlja tudi dodatne ekonomske učinke, predvsem v luči številnih možnosti razvoja podeželja, ekološkega kmetovanja in navezave na lokalno turistično ponudbo; torej prave razvojne možnosti.

Projektne aktivnosti na Ljubljanskem barju so postavile dobre temelje predvideni ustanovitvi krajinskega parka Ljubljansko barje z vidika motivacije posameznih lokalnih skupnosti in informiranja širše javnosti glede razvojnih možnosti na zavarovanih območjih in posebnih varstvenih območjih Natura 2000.

Na kakšen način je projekt prispeval k prepoznavnosti Nature 2000?

Projekt je doprinesel h kreelitvi evropskega ekološkega omrežja naravovarstvenih območij Natura 2000. Kosec, globalno ogrožena vrsta ptice,

Project content was presented effectively to the local communities directly connected with extensive wet meadows in project areas. Efficient communication with these stakeholders was established through personal formal and informal contacts. In this way and through inclusion of local farmers in project areas, DOPPS - Bird Life Slovenia won the confidence and support of local farmers in its efforts to establish long-term protection of Corncrake. In Slovene, the common name of Corncrake (kosec) is the same as the word denoting a person who mowes (kosec = mower). In light of this word game, Corncrake has become a symbol of the possible harmonization of nature conservation interests ("kosec" as a threatened bird species) and agricultural interests ("kosec" as the symbol of man's activity in the environment). Protection of Corncrake as a globally threatened bird species has evolved into a public function which can provide the guardians of the species' habitats with additional economic benefits, in particular with regard to diverse rural development options, organic farming and links to the local tourist assets, which are all realistic development options.

The project actions implemented on Ljubljansko Barje set valuable foundations for the proposed designation of the Ljubljansko Barje Landscape Park as regards motivation of the involved local communities and informing the general public on development possibilities in protected areas and Natura 2000 Special Protected Areas (SPAs).

How did the project contribute to better recognizability of Natura 2000?

The project has helped to strengthen the European ecological network of Natura 2000 nature conservation areas. Corncrake, a globally threatened species, is a qualification species for determination and designation of Special Protected Areas (SPAs) under the Birds Directive. DOPPS - BirdLife Slovenia had prepared the scientific basis for designation of project areas as Natura 2000 sites, which was implemented in 2004 following Slovenia's accession to the EU. In addition to implementing legal protection of the area, several practical solutions were carried out as the next step towards active protection of threatened species, their habitats and overall achievement of the objectives of the EU Birds Directive.

In the three-year duration of the project, 180 ha of most valuable wet meadows as most important Corncrake habitats were managed in Natura 2000 SPAs. In the Iški Morost Nature

je kvalifikacijska vrsta za opredelitev in razglasitev Posebnih območij varstva (SPA) po Direktivi o pticah. Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije je pripravilo strokovne podlage za razglasitev projektnih območij za območja Natura 2000, kar se je z vstopom Slovenije v EU leta 2004 tudi zgodilo. Ob izvedbi pravne zaščite območij pa so bile v okviru projekta vzpostavljene tudi konkretne vsebinske rešitve, ki so kot naslednji korak bistvenega pomena za aktivno varstvo ogroženih vrst, njihovih življenjskih okolij ter splošno doseganje ciljev EU Direktive o pticah.

Na projektnih območjih Natura 2000 je bilo v treh letih skupno upravljanih več kot 180 ha najvrednejših vlažnih travnikov za kosca. Na območju naravnega rezervata Iški morost na Ljubljanskem barju je bil v prostor najpomembnejšega območja Natura 2000 za kosca v Sloveniji umeščen naravni rezervat, katerega cilj je opozarjati na pomen prvovrstnih življenjskih prostorov – vlažnih ekstenzivnih travnikov (barjanskih travnikov) za ogrožene vrste ptic ter druge živalske in rastlinske vrste. Kosec je tako postal resničen simbol tisočletnega sožitja človeka in narave ter hkrati simbol bodočega sožitja vedno hitrejšega razvoja in ohranjanja visoke stopnje biotske pestrosti na posebnih območjih varstva (območjih Natura 2000), pomembnih z vidika ohranjanja vlažnih ekstenzivnih travnikov. Dobra komunikacija v okviru projekta je prispevala k temu, da so lokalne skupnosti in splošna javnost v javnomnenjskih raziskavah enačile »Natura 2000« s besedo »kosec«.

Kaj smo želeli sporočiti s projektom?

Projektne aktivnosti so bile izvedene na način, da zagotovijo tudi njihovo dolgoročno izvajanje z osnovnim namenom zagotoviti aktivno upravljanje pridobljenih kmetijskih zemljišč na treh projektnih območjih in nadaljnje spremljanje stanja kosca z možnim ukrepanjem v skladu z VAN. Kot rezultat informiranja in izobraževanja vseh deležnikov je pričakovati še nadaljnje večanje zainteresiranosti upravljalcev vlažnih travnikov na osrednjih območjih pojavljanja kosca v Sloveniji za prevzem koscu prijaznih kmetijskih tehnik. Prav tako se je z uvedbo novega kmetijskega – okoljskega ukrepa VTR v okviru Programa razvoja podeželja za Slovenijo 2007 – 2013 aktivno varstvo šele začelo. Pričakovati je tudi nadaljnji razvoj bolj stimulativne kmetijske – okoljske politike v korist ohranjanja koščevega življenjskega prostora in spodbujanja ekstenzivnega kmetovanja na območjih Natura 2000.

Reserve on Ljubljansko Barje a nature reserve was incorporated in the area of the Natura 2000 SPA most important for Corncrake with a view to drawing attention to the importance of high quality habitats – extensive wet meadows (marsh meadows) – for threatened bird species and other plant and animal species. Thereby, Corncrake evolved into a symbol of future harmony between the rapid development and preservation of a high level of biodiversity in Natura 2000 sites in Slovenia, which are important for conservation of extensive wet meadows. One of the results of good communication throughout the project was that in public opinion polls »Natura 2000« was linked to Corncrake both by local communities and the general public.

What was the desired message of the project?

Project actions were carried out in the way that ensured their long-term implementation with

a primary goal to provide active management of acquired farmland in three project areas and further monitoring of Corncrake status and up-take of measures in accordance with the SAP. The actions aimed at informing and educating all the stakeholders further increased the willingness of managers of wet meadows in central Corncrake sites in Slovenia to adopt bird-friendly farming practices. In fact, active Corncrake protection started with the adoption of a new agri-environmental measure for conservation of wet grasslands in the framework of the rural development programme for Slovenia 2007 – 2013. In addition, further development of a more stimulative agri-environmental policy focusing on the preservation of Corncrake habitats and promotion of low-input farming in Natura 2000 sites can be expected.

After the completion of the project, DOPPS - BirdLife Slovenia will continue to pursue the following activities:

ORNITHOLOGICAL ISSUES:

- Conduct Corncrake population surveys in project areas and other Natura 2000 sites important for the species concerned
- Monitor the status of other qualifying species in Natura 2000 sites
- Complete and upgrade the National Corncrake Action Plan 2005 – 2015
- Continue observations and testing of farming techniques concerning bird-friendly management of low-input wet meadows and other ecological studies of threatened bird species

Po koncu projekta bo DOPPS skupaj s partnerji na projektnih območjih izvajal naslednje aktivnosti:

VARSTVENO ORNITOLOŠKE VSEBINE:

- Izvajanje popisa koščeve populacije na projektnih območjih in drugih pomembnih območij Natura 2000 za kosca
- Spremljanje statusa ostalih kvalifikacijskih vrst na projektnih območjih Natura 2000
- Dopolnitev in nadgradnja Vrstnega akcijskega načrta za kosca 2005 – 2015
- Izvajanje opazovanj in poskusov kmetijskih tehnik na temo pticam prijaznega upravljanja vlažnih ekstenzivnih travnikov ter drugih ekoloških študij ogroženih vrst ptic

NARAVOVARSTVENE AKTIVNOSTI:

- Odkupovanje prvovrstnih vlažnih travnikov - kmetijskih zemljišč na poplavnih območjih Cerkniskega jezera (Občina Cerknica – Notranjski regijski park) ter druge aktivnosti v okviru novega LIFE projekta
- Odkup prvovrstnih travnikov - kmetijskih zemljišč na Ljubljanskem barju
- Upravljanje pridobljenih travnikov v skladu z upravljalskimi smernicami za kosca na treh projektnih območjih
- Izvajanje načrta upravljanja za Naravni rezervat Iški morost na Ljubljanskem barju, izvajanje izobraževalnega programa ter financiranje upravljanja
- Sodelovanje v postopku ustanavljanja krajinskega parka Ljubljansko barje
- Vključevanje lokalnih skupnosti na projektnih območjih v naravovarstvene aktivnosti

IZOBRAŽEVALNE IN PROMOCIJSKE AKTIVNOSTI:

- Promocija kmetijsko okoljskega ukrepa VTR na osrednjih območjih sedmih območij Natura 2000 v Sloveniji s poudarkom na projektnih območjih

NATURE CONSERVATION

- Purchase high quality wet meadows – farmland in flood areas of Lake Cerknica (Municipality of Cerknica – Notranjska Regional Park) and other actions carried out within the scope of the new LIFE project
- Purchase high quality meadows – agricultural area on Ljubljansko Barje
- Manage the acquired meadows in line with Corncrake management guidelines in three project areas
- Implement the management plan for the Iški Morost Nature Reserve on Ljubljansko Barje, implement a training scheme and provide the funds needed for management
- Participate in the process of establishing the Ljubljansko Barje Landscape Park
- Engage the local communities within project areas into nature conservation activities

EDUCATION AND PROMOTION:

- Promote the agri-environmental measure concerning conservation of wet grasslands in the core areas of seven Natura 2000 sites in Slovenia with special emphasis put on the project areas
- Carry out science days for primary school children in the Iški Morost Nature Reserve
- Organize lectures on the importance of conserving wet meadows for birds and bird-friendly management and on the general importance of Natura 2000 SPAs

After the termination of the project these actions will be supplemented with new project topics planned as an upgrade of the executed actions aimed at ensuring long-term protection of Corncrake in Slovenia. Acquired knowledge and experience will continue to be used for informing the competent state authorities and for integrating bird conservation issues into the national legislative, strategic and programme documents focused on promoting implementation of the EU Birds Directive in Slovenia.

- Izvajanje naravoslovnih dni za osnovnošolce na območju Naravnega rezervata Iški morost
- Izvajanje predavanj o pomenu ohranjanja vlažnih ekstenzivnih travnikov za ptice in pticam prijaznega upravljanja ter splošnem pomenu posebnih varstvenih območij Natura 2000

Poleg omenjenih aktivnosti bodo v času po zaključku projekta pripravljene nove projektne vsebine kot nadgradnja izvedenih aktivnosti za zagotovitev dolgoročnega varstva kosca v Sloveniji.

Pridobljena znanja in izkušnje bodo še naprej uporabljene za informiranje pristojnih državnih institucij in vključitev varstveno ornitoloških vsebin v zakonodajne, strateške in programske dokumente na nacionalni ravni v korist pospeševanja izvajanja Direktive o pticah v Sloveniji.

Zakaj je projekt pomemben z najširšega naravovarstvenega vidika?

Projekt »Vzpostavitve dolgoročnega varstva kosca *Crex crex* v Sloveniji« pomeni z varstveno ornitološkega vidika pomemben korak v smeri poznavanja ekoloških zahtev ogroženih vrst ptic vlažnih ekstenzivnih travnikov. Ti so izredno pomembni kot življenjski prostor ptic kmetijske kulturne krajine in hkrati vir dohodka za upravljalca - kmeta.

Med-sektorsko usklajevanje nosilnih institucij za ohranjanje narave, kmetijstva in razvoja podeželja je v tem pogledu izrednega pomena, saj strateške in programske rešitve kot tudi ukrepi za vzpodbujanje k doseganju ciljev Direktive o pticah in Nature 2000 na nacionalni ravni nastajajo na relaciji med njima. V tem pogledu je DOPPS v okviru projektnih vsebin opravil funkcijo posrednika med sektorjema.

What are the widest nature conservation implications of the project?

In terms of ornithological protection, the project »Establishing Long-Term Protection of *Crex crex* in Slovenia« is a big step forward towards identification and knowledge of the ecological requirements of threatened bird species inhabiting extensive wet meadows.

These grasslands are an important habitat for farmland birds and a source of income for farmers as farmland managers. In this respect, inter-sectoral coordination of institutions specializing in nature conservation, agriculture and rural development is of utmost importance since strategic and programme solutions and measures for promoting implementation of the EU Birds Directive and Natura 2000 on the national level are based on these two documents. In the scope of the project, DOPPS - BirdLife Slovenia acted as an intermediary between sectors. Cooperation with local inhabitants pointed to the proven key farming practices, which were transferred to responsible decision-makers and institutions on the state level.

Project actions were focused on direct participants involved in managing habitats for wet grassland bird species – farmers, managers and farmland owners in project areas. Informative and interpretative materials were used to transfer the underlying idea of the importance of bird protection and their coexistence with man in a common area. As it symbolizes both man and bird, Corncrake carries a powerful message. The Iški Morost Nature Reserve became known as a place where man and Corncrake were able to coexist

Na lokalni ravni so bile v sodelovanju z domačini pridobljene in preizkušene ključne kmetijske prakse, ki so bile v naslednji fazi prenesene odgovornim odločevalcem in institucijam na državni ravni.

Projektne aktivnosti so bile osredotočene na neposredne akterje pri upravljanju življenjskih prostorov ptic vlažnih travnikov – kmete, upravljalce in lastnike kmetijskih zemljišč na projektnih območjih. S pomočjo informativnih in interpretativnih materialov je bila posredovana osnovna ideja o pomenu varstva ptic in možnostih njihovega sobivanja s človekom na skupnem območju. Ptica kosca je imela še toliko večjo sporočilnost, saj simbolizira ptico in človeka – kosca hkrati. V naravnem rezervatu Iški morost na Ljubljanskem barju je bil vzpostavljen dom sobivanja človeka in ptice kosca. Pripravili smo vrstni akcijski načrt za kosca 2005 – 2015, ki skupaj z ostalimi strokovnimi gradivi predstavlja osnovni vir informacij za nadaljnje spremljanje izvajanja strateških in programskih vsebin, kot tudi orodje v procesu priprave novih dokumentov. Uspešna komunikacija na nacionalni in lokalni ravni preko medijev in izobraževalnih aktivnosti je iz kosca naredila simbol vlažnih travnikov in Nature 2000 nasploh. V okviru projekta je bil prvič izveden vseslovenski popis kosca, ki je dal podrobno sliko stanja populacije te globalno ogrožene vrste ptice v Sloveniji.

Poseben pomen v izvedenih projektnih aktivnostih pomeni prizadevanje lokalne skupnosti – občine Ig na Ljubljanskem barju, ki je aktivno podprla ustanovitev naravnega rezervata Iški morost in pomeni dober naravovarstveni vzor ostalim občinam na posebnih varstvenih območjih Natura 2000 v Sloveniji. Projektni partner, občina Cerknica, je v projektu, kot prva lokalna skupnost preizkusila in izvedla nakup kmetijskih zemljišč v trajne naravovarstvene namene.

“Za podeželje in kmeta, ki živi in dela trajnostno v zdravem okolju, ohranja tradicionalno kulturno krajino, proizvaja kakovostno in zdravo hrano ter hkrati ohranja visoko stopnjo biotske raznovrstnosti, habitatov, živalskih in rastlinskih vrst.”

Vizija razvoja podeželja na območjih Natura 2000 v Sloveniji, DOPPS

Sodelujoči na projektu:

NOSILEC:

Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije

PARTNERJI:

Občina Cerknica

Mestna občina Ljubljana

SOFINANCERJI:

Ministrstvo RS za okolje in prostor

Občina Postojna

effectively. The National Corncrake Action Plan 2005 – 2015 forms, together with other expert materials, the basic source of information needed for further monitoring of implemented strategic and programme content and as a tool in the process of preparing new documents. Good national and local level communication through media and educational activities made Corncrake a symbol of wet meadows and Natura 2000 in general. In the course of the project, the first national Corncrake survey was conducted, which provided detailed data on the population status of this globally threatened species in Slovenia.

As for project actions, special mention needs to be made of the efforts of the local community, namely the Municipality of Ig in the Ljubljansko Barje area, which offered its active support to the designation of the Iški Morost Nature Reserve, thereby setting a nature conservation example to other municipalities located in other Natura 2000 SPAs in Slovenia. The Municipality of Cerknica as the project partner was the first local community to carry out purchase of agricultural land for permanent nature conservation purposes.

«For the rural environment and the farmer who lives and leads a sustainable way of living in a healthy environment, maintains traditional cultural landscape, grows quality and healthy food and manages to preserve a high level of biodiversity, habitats, plant and animal species.»

Vision of rural development in Natura 2000 sites in Slovenia (DOPPS)

Project participants:

BENEFICIARY:

DOPPS – BirdLife Slovenia

PARTNERS:

Municipality of Cerknica

City Municipality of Ljubljana

CO-FINANCED BY:

Ministry of the Republic of Slovenia for the Environment and Spatial Planning
Municipality of Postojna

This Report was prepared under a LIFE-Nature project “Establishing Long-term Protection of *Crex crex* in Slovenia (LIFE2003NAT/SLO/000077) financed by the European Community's Financial Instrument for Environment LIFE.

